

rokiv navchannya. [Comparative analysis of health state and healthy lifestyle skills in first year students in different years of education].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

РУДЕНКО Тетяна Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки спеціальної та соціальної освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: проблеми методики викладання валеологічних дисциплін.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

RUĐENKO Tetiana Volodymyrivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the department of pedagogy special and social education of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: problems of methodology of teaching valeological disciplines.

Стаття надійшла до редакції 10.09.2021 р.

УДК 378.046-021.68:004-047.64 (043.3)

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-199-153-156

СИГЕТІЙ Ігор Петрович –

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри природничо-математичної освіти та інформаційних технологій Закарпатського інституту

післядипломної педагогічної освіти, заслужений учитель України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3629-4632>

e-mail: sig.igor@gmail.com

КОМПОНЕНТИ ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ІНФОРМАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Одним із перспективних напрямів освітньої галузі України є вдосконалення системи післядипломної освіти, що має забезпечити розвиток кваліфікації педагогічних працівників відповідно до потреб суспільства та галузі, з урахуванням особистісних і професійних якостей. Соціокультурні й інформаційні зрушення в суспільстві початку ХХІ ст. детермінували радикальні зміни системи освіти, які актуалізували необхідність перетворення післядипломної педагогічної освіти на соціальну інституцію, зорієнтовану на розвиток професійної культури педагогів, визнання й стимулювання їхньої активності, ініціативності, комунікаційних навичок, усвідомлення педагогічної діяльності, пошук шляхів професійного самовдосконалення, готовності до інформаційно-управлінської діяльності.

Концептуальні орієнтири функціонування післядипломної освіти окреслено в законах України «Про освіту» (2017, зі змінами 2019), «Про вищу освіту» (2014, зі змінами 2019), «Про професійний розвиток працівників» (2012, зі змінами 2019), «Про загальну середню освіту» (1999, зі змінами 2019); указах Президента України «Про національну доктрину розвитку освіти у ХХІ столітті» (2002), «Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013); Концепції «Нова українська школа» (2016).

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

З огляду на застосування методології на філософському, загальнонауковому та конкретно науковому рівнях методологічні підвалини дослідження проблеми розвитку готовності педагогічних працівників до інформаційно-управлінської діяльності в системі післядипломної освіти на філософському рівні становлять філософсько-психологічні положення про особистість як суб'єкт власної життєдіяльності та розвитку (А. Алексюк, В. Бондар та ін.), взаємоп'єднання зовнішніх впливів і внутрішньої активності особистості в її розвитку (Є. Ільїн, О. Леонтьєв) у площині гуманістичної (С. Гончаренко, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.) та акмеологічної (Г. Балл, І. Зязюн, В. Кремень та ін.) парадигм; на загальнонауковому рівні – ідеї особистісно орієнтованого навчання (І. Бех, В. Бондар, В. Гриньова, О. Коберник та ін.) та цілісного підходу до організації освітнього процесу (Ю. Бабанський, В. Семиченко та ін.); на конкретно науковому рівні – сучасні психолого-педагогічні концепції формування особистості педагога (О. Дубасенюк, Н. Ничкало, О. Пехота, С. Сисоева та ін.), напрацювання вчених з проблем розвитку інформаційно-освітнього середовища (В. Биков, В. Гуменюк, А. Гуржій, Р. Гуревич, М. Жалдак, Н. Морзе, В. Чорний та ін.) та урізноманітнення інформаційно-управлінської діяльності сучасного навчального закладу управління (Ч. Барнард, Д. Беляєв, В. Зігерт).

Мета статті – розкрити компоненти готовності педагогічних працівників до інформаційно-управлінської діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наукове обґрунтування готовності педагогічних працівників до інформаційно-управлінської діяльності передбачає розгляд її методологічних засад як таких, що уможливають формування цілісного бачення структури та змісту, а також виокремлення критеріїв і показників досліджуваного поняття.

Розкриємо зміст і компоненти готовності педагогічних працівників до інформаційно-управлінської діяльності в руслі спектра методологічних підходів, які створюють науковий базис дослідження, зумовлюють обґрунтований вибір методів пізнання та перетворення дійсності.

Концептуальними засобами обґрунтування процесу розвитку готовності педагогічних працівників до інформаційно-управлінської діяльності в системі післядипломної освіти обрано такі методологічні підходи, як: особистісний, діяльнісний, інтегративний – на філософському рівні, андрагогічний, компетентнісний, інформаційний – на загальнонауковому.

Методологічні підходи дають змогу з різних позицій аналізувати поняття і явища, з ними пов'язані, що визначаються специфікою й умовами певної професійної діяльності [5], яка є складником чинної інформаційно-управлінської практики. Так, Л. Калініна осмислює інформаційне управління у площині таких наукових підходів, як: аксіологічний, синергетичний, інформаційний, стратегічний, і розкриває сутність полісуб'єктного, компетентнісного наукових підходів [2, с. 78].

Розглянемо потенціал особистісного підходу в контексті готовності педагогічних працівників до інформаційно-управлінської діяльності. На думку І. Зязюна, «у сучасній системі підвищення кваліфікації, де помітне все більш рішуче звертання до індивідуальної професійної моделі дії вчителя й залучення його в повноцінне проживання ситуацій професійно-особистісного саморозвитку, відбувається зміщення акценту з передачі нормативного знання на розвиток здібності педагога самостійно вибудовувати власну дію, розвивати професіоналізм, тобто володіння повнотою професії на рівні Майстра» [1, с. 14].

На переконання Р. Троцького, особистісно орієнтований підхід до вивчення проблеми формування готовності передбачає осмислення розвитку особистісного потенціалу, індивідуальних якостей, природних здібностей, професійних (управлінських, комунікативних, організаторських) характеристик.

На основі особистісного підходу готовність педагогічних працівників до інформаційно-управлінської діяльності постає цілісним особистісним утворенням, яке інтегрує сукупність внутрішніх суб'єктивних чинників окремої діяльності та спрямоване на вирішення інформаційно-управлінських завдань. У руслі такого підходу обґрунтовано мотиваційно-ціннісну компоненту готовності педагогічних працівників до інформаційно-управлінської діяльності.

Діяльнісний підхід пов'язаний із визначенням структури діяльності педагога. І. Малафійк, М. Кривко стверджують, що «Сформулювавши цілі діяльності ми розробляємо способи діяльності, які присвячені цим цілям, реалізуємо їх, отримуємо інформацію про досягнення і здійснюємо корекцію. Але за яких умов можна сформулювати ціль навчання чи навіть мету. Лише за однієї умови: коли визначено об'єкт дослідження, сформовано чуттєвий образ цього об'єкта, сформовано і сформульовано гностичний, пізнавальний образ і лише після цього – предмет дослідження можна сформувати, а вже потім – цілі навчання і завдання під них. Так або приблизно так діє і вчитель. Він спочатку формулює ціль, мету діяльності, доводить її до учнів, сам чи з класом розробляє способи діяльності, використовує ці способи в конкретній ситуації; отримує від учнів інформацію про ступінь досягнення даної цілі, вносить корекцію і при необхідності повторює увесь цикл. Це – дії суб'єкта діяльності» [6, с. 115].

Діяльнісний підхід розглядає готовність до управлінської діяльності, сформований на ґрунті діяльнісних засад розвитку професіоналізму фахівця й унаслідок опанування управлінських дій (планування, координації, узгодження, регулювання, контролю).

У руслі діяльнісного підходу готовність педагогічних працівників до інформаційно-управлінської діяльності є психофізіологічним станом особистості, який визначає потенційну активізацію управлінських функцій під час професійної діяльності.

Інтегративний підхід розкриває взаємозв'язок і взаємодію інформаційної й управлінської діяльності. Такі підходи сприяли обґрунтуванню операційно-діяльнісної компоненти готовності педагогічних працівників до інформаційно-управлінської діяльності.

У сучасній системі післядипломної освіти розвиток готовності педагогічних працівників до інформаційно-управлінської діяльності відіграє роль підґрунтя досягнення цілей компетентнісного підходу, Компетентнісний підхід зумовлює переорієнтацію з процесу на

результат у діяльнісному вимірі. Результат вивчають із позицій затребуваності в суспільстві, забезпечення спроможності особистості самостійно діяти, вирішувати життєві та професійні ситуації.

Із позицій компетентнісного підходу готовність до інформаційно-управлінської діяльності постає як складник управлінської компетентності, що набуває реалізації у практичному вимірі майбутньої управлінської діяльності, формується під впливом специфічного професійного середовища.

У ракурсі пропонованого дослідження компетентнісний підхід передбачає реалізацію освітніх програм із формування здатності особистості самостійно, у певному контексті застосовувати набуті знання, вміння та досвід у ході власної професійної діяльності. Андрагогічний підхід забезпечує врахування особливостей освіти дорослих у процесі неперервного професійного розвитку педагогічних працівників у системі післядипломної освіти. Такі підходи сприяли обґрунтуванню когнітивно-інтелектуальної компоненти готовності педагогічних працівників до інформаційно-управлінської діяльності.

Інформаційний підхід зумовлений розширенням і фундаменталізацією категорійного статусу інформації як неодмінного складника освітнього процесу, уможливує нове бачення сутності освіти як соціального інституту, що набуває виміру необхідного суспільного феномену життя людини, еволюції суспільства та природи. Увиразнює доцільність належного окреслення статусу інформації в освітньому процесі обмеження розгляду інформаційного підходу до освіти застосуванням нових інформаційних технологій і процесом інформатизації освіти. Важливим є позиціонування освіти як інформаційного процесу, зокрема в широкому еволюційному ракурсі. Тим часом освіта за своєю природою має інформаційний характер і таке уявлення про неї та відповідне моделювання освітніх процесів може розкрити її сутність як в ході соціальної еволюції, так і в значно ширшому розумінні цього феномена як певної характеристики універсального еволюційного процесу.

Л. Калініна конкретизує бачення інформаційного підходу як системно-кібернетичного, що має такі особливості: «виявити та проаналізувати характерні інформаційні субстрати, що детермінують ефективність інформаційного управління (інформаційний аспект); встановити цілепокладання на основі інформації, виявити особливості функціонування і з'ясувати спрямованість розвитку процесу управління (управлінський аспект); ... визначення

компонентів підсистеми, функцій та взаємозв'язків між ними з позицій цілісності динамічних систем (структурний аспект)» [3, с. 16].

Інформаційний підхід до готовності педагогічних працівників до інформаційно-управлінської діяльності передбачає процес пошуку, опрацювання, створення, передання, засвоєння освітньої інформації, що забезпечує оцінювання освітньої інформації та регулювання роботи з нею. Такий підхід уможливує обґрунтування оцінно-регулятивної компоненти готовності педагогічних працівників до інформаційно-управлінської діяльності.

Загалом на основі сучасних методологічних підходів (особистісного, діяльнісного, інтегративного, андрагогічного, компетентнісного, інформаційного) обґрунтовано компоненти змісту готовності педагогічних працівників до інформаційно-управлінської діяльності (мотиваційно-ціннісну, когнітивно-інтелектуальну, операційно-діяльнісну, оцінно-регулятивну).

Як підсумок наведемо думку А. Клімової про те, що «професійна готовність є результатом професійної підготовки і фахового самовизначення, професійного виховання і самовиховання. Вона забезпечується в процесі отримання вищої освіти і є результатом розвитку особистості, враховуючи вимоги, які зумовлені фаховими напрямками».

Не таємниця, що професійна компетентність потребує посилення професійної підготовки та виховання фахівця, адже нерідко буває, що фахівець, будучи цілком компетентним, залишається неготовим розв'язувати проблеми через те, що йому бракує професійного виховання» [4, с. 166–167] й розуміння варіативності щодо досягнення та вияву педагогічної готовності в системі фахової підготовки педагогічних працівників.

Попри широкий спектр форм вияву педагогічної готовності – готовності педагогічних працівників до професійної діяльності (зокрема, до інформаційно-управлінської діяльності в системі післядипломної освіти), усім їм притаманний особливий взаємозв'язок: кожна форма зумовлює ефективне виконання професійної діяльності, що передбачає виконання як головних завдань кожної професії, так і робочих моментів, функціональних обов'язків. ... Готовність як психічний стан та як стійка особистісна характеристика виявляється та формується в процесі діяльності, з іншого боку, вона є складовою частиною діяльності за певних організаційно-педагогічних умов, а також орієнтованості на ціннісно-смісловий концепт професійної діяльності, особливості

професійних ролей, способи розв'язання професійно-педагогічних завдань.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. На тлі визнання наукової цінності напрацювань вищезгаданих учених слід мати на увазі, що вони є лише дотичними до вивчення готовності педагогічних працівників до інформаційно-управлінської діяльності. Післядипломна підготовка педагогічних працівників – це досить складний і тривалий процес, унаслідок якого відбувається формування певної «моделі готовності» як цілісного та відносно стійкого особистісного утворення, що містить комплекс взаємозумовлених мотиваційно-ціннісних, когнітивно-інтелектуальних та операційно-діяльнісних, оцінно-регулятивних компонентів готовності до інформаційно-управлінської діяльності педагогічних працівників, які забезпечують оптимальну реалізацію їхніх світоглядних, освітніх і виховних здобутків, діяльнісних і менеджерських якостей.

Загалом студювання змісту готовності педагогічних працівників до інформаційно-управлінської діяльності дає підстави зробити висновок, що структуру відповідної готовності утворюють мотиваційно-ціннісний, когнітивно-інтелектуальний, операційно-діяльнісний, оцінно-регулятивний компоненти та відповідні їм критерії.

Перспективами подальших розвідок напрямку є аналіз сучасних світових тенденцій, що набувають особливого значення у формуванні готовності педагогічних працівників до інформаційно-управлінської діяльності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Зязюн І. А. Неперервний розвиток і саморозвиток педагогічної майстерності вчителя у післядипломний період. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2012. Вип. 29. С. 13–23.
2. Калініна Л. М. (2008) Інформаційне управління загальноосвітнім навчальним закладом: система, процеси, технології: монографія. Київ: Інформатодор. 475 с.
3. Калініна Л. М. (2008) Система інформаційного забезпечення управління загальноосвітнім навчальним закладом: автореф. дис. д-ра пед. наук: 13.00.06. ДВНЗ «Університет менеджменту освіти». Київ. 41.
4. Клімова А. (2013) Зміст та структура готовності майбутніх менеджерів до управлінської діяльності. Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки. Вип. 122. С. 160–168.
5. Левицька Л. В., Поворознюк Т. Є. (2015) Окремі аспекти психологічної готовності до професійної діяльності фахівців соціономічних професій. Збірник наукових праць Хмельницького

інституту соціальних технологій Університету «Україна». № 11. С. 119–122.

6. Малафік І. В., Кривко М. П. (2016) Єдність управлінського та дидактичного циклів як основа формування суб'єкта навчального пізнання. Наукові записки РДГУ. Випуск 13(56). Ч. I. С. 113–116.

REFERENCES

1. Zyazyun, I. A. (2012). *Neperevershenyy rozvytok ta samorozvytok pedahohichnoyi maysternostiv chytelya u pisyadyplomnyy period. Suchasni informatsiyni tekhnolohiyi ta innovatsiyni metodyky navchannya u pidhotovtsi, tekhnolohiyi: metodolohichni metodyky navchannya u pidhotovtsi, fakhnolohiv: metyvatoltoriv: metodyky*. [Unsurpassed development and self-challenge of pedagogical skills of a teacher in the postgraduate period. Modern information technologies and innovative methods of teaching in training, technologies: methodological methods of teaching in training, technologists: motivators].
2. Kalinina, L. M. (2008). *Informatsiyne upravlinnya zahal'noosvitnim navchal'nyim zakladom: systema, protsesy, tekhnolohiyi*. [Information management of a general educational institution: system, processes, technologies]. Kyiv.
3. Kalinina, L. M. (2008). *Systema informatsiynoho zabezpechenn ya upravlinnya zahal'noosvitnim navchal'nyim zakladom*. [System of information management of a general educational institution]. Kyiv.
4. Klimova, A. (2013). *Zmist ta struktura hotovnosti maybutnikh menedzheriv do upravlins'koy idiyal'nosti*. [Content and structure of readiness of future managers for managerial activity]. Kirovohrad.
5. Levyts'ka, L. V., Povoroznyuk, T. YE. (2015). *Okremi aspekty psykholohichnoyi hotovnosti do profesynoyi diyal'nosti fakhivtsiv sotsionomichnykh profesiy*. [Some aspects of psychological readiness for professional activity of specialists in socioeconomic professions]. Khmel'nyts'k.
6. Malafiyik, I. V., Kryvko, M. P. (2016). *Yednist 'upravlins'koho ta ydaktychnoho tsyklyv yak osnova formuvannya sub"yekta navchal'noho piznannya*. [The unity of management and didactic cycles as a basis for the formation of the subject of educational cognition].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

СИГЕТИЙ Ігор Петрович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри природничо-математичної освіти та інформаційних технологій, заслужений учитель України, Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти.

Наукові інтереси: готовність педагогічних працівників до інформаційно-управлінської діяльності.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SIHETII Ihor Petrovych – Candidate of Pedagogic Sciences, Associate Professor at the Department of Mathematics and Natural Sciences and Information Technologies, Honored Teacher of Ukraine, Zakarpattia Institute of Postgraduate Pedagogical Education.

Circle of scientific interests: readiness of pedagogical workers for information and management activities.

Стаття надійшла до редакції 10.09.2021 р.